

טיול מונגש - טיולים ופעילות חוץ בית ספרית – השתלבות והשתתפות תלמידים עם מוגבלות

מבוא

"זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות¹ ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה, מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, על ההכרה בערך האדם שנברא בצלם ועל עקרון כבוד הבריות".

חוק זה מטרתו להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו.

מימוש זכויות ומתן שירותים לאדם עם מוגבלות ייעשו –

(1) תוך הקפדה על כבוד האדם וחירותו והגנה על פרטיותו;

(2) במסגרת השירותים הניתנים והמיועדים לכלל הציבור, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות בנסיבות העניין כאמור בחוק זה;

מתוך חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998.

המושג נגישות מוגדר בחוק כ"אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתכניות ובפעילויות המתקיימות בהם, והכול באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחות".

(חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח 1998, סעיף 19 א')

במסגרת החוק, נוסחו תקנות ונקבעו נהלים הכוללים הוראות בנוגע להנגשה פרטנית של מוסדות חינוך, ובכללם הנגשת טיולים ופעילות חוץ בית ספרית, כדי לאפשר נגישות סבירה לתלמיד עם מוגבלות.

מטרת המסמך להבהיר ולפרט את תהליך הנגשת הטיולים והפעילויות החל משלב רישום התלמיד לבית הספר, עם קליטתו של תלמיד חדש, ובמהלך שנת הלימודים, בעקבות שינויים משמעותיים בתפקודו של התלמיד המחייבים הנגשה.

במסמך זה מוצגים העקרונות וההנחיות החלים לצורך הנגשת טיולים ופעילויות חוץ בית ספריות שבהן משתתפים תלמידים עם מוגבלות, אשר בשל מוגבלות זמנית/ קבועה ובשל תפקודם זקוקים להתאמות ולהנגשות עקב מוגבלות פיזית, חושית, בריאותית, קוגניטיבית, חברתית, התנהגותית, נפשית ורגשית.

המסמך מפרט סוגי הנגשה אפשריים, וכן הליכים חינוכיים וארגוניים לבניית תכנית שנתית בית ספרית² להנגשת טיולים ופעילויות חוץ בית ספרית לתלמידים עם מוגבלות.

מסמך זה נערך בתיאום עם אגף של"ח וידיעת הארץ במינהל חברה ונוער ומשלים את ההנחיות המפורטות בחוזר מנכ"ל "טיולים ופעילות חוץ בית-ספרית"² ואיננו בא להחליפו.

המסמך "טיול מונגש - טיולים ופעילות חוץ בית ספרית בעבור תלמידים עם מוגבלות" גובש בכפיפות לחוק ובהלימה למטרת משרד החינוך "לחיזוק החינוך למצוינות ערכית ואזרחית" כמפורט במטרה ב', [התוכנית האסטרטגית 2013-2016 ומדריך התכנון למוסד חינוכי](#).

"הטיולים המתקיימים במערכת החינוך מיועדים לעורר בקרב התלמיד את האהבה לארץ, לנופיה ולמורשתה ההיסטורית באמצעות היכרות ישירה וחוויתית המתרחשת בעת הטיול והסיום".

¹ כפי שמוגדר בחוק, פרק ב', פרשנות, סעיף 5 "אדם עם מוגבלות", ומפורט בסעיף ב' במסמך זה

² תכנית שנתית בית ספרית הכוללת פעילות חוץ בית ספרית ומתייחסת לכל הטיולים ו/או לספורים לימודיים, כולל פעילות של"ח.

"הטיול המתקיים מחוץ לכותלי בית הספר הוא חלק בלתי נפרד מהמערך הלימודי-חינוכי של בית הספר ועליו להיות בעל זיקה ישירה לתחומי הדעת הנלמדים בבית הספר ולהוויה החינוכית, לאקלים ולתרבות של בית הספר. לפיכך על מורי בית הספר ועל תלמידיו להיות מעורבים בשלבי ההכנה, הביצוע, הסיכום והעיבוד של הטיול.

האתגרים שהסיוור בשדה מזמן מחייבים התמודדות המסייעת להתפתחותו האישית של התלמיד. טיפוח "תרבות הטיול" והקניית מיומנויות והרגלים, כגון התארגנות בשדה ושהייה בו, תנועה, התמצאות, התבוננות ושמירת הטבע והסביבה, תרגול הבטיחות והביטחון יסייעו לטיפוח התלמיד כ"מטייל עצמאי". המפגש הבלתי-אמצעי עם אתרי מורשת ואקטואליה ועם החברה הישראלית הרב-גונית מזמן לתלמיד היכרות עם סוגיות ערכיות תוך התרשמות ישירה ומעורבות רגשית. כך סוגיות אלה הופכות מובנות יותר לתלמידים והדיון בהן יחזק את הרובד הערכי במערך החינוכי של בית הספר. 6" טיולים ופעילות חוץ בית ספרית מהווים הזדמנות לחינוך ערכי משמעותי - חינוך לשוויון, לשותפות ולסובלנות.

משרד החינוך מקצה תקציב אשר מאפשר לבתי הספר להנגיש טיולים ופעילות חוץ בית ספרית תוך השתתפות כלל התלמידים ולפעול בהתאם לתקנות החוק ונהליו.

האחריות על הובלת תהליך להנגשת הטיולים והפעילות החוץ בית ספרית השנתית מוטלת על מנהל בית הספר בסיוע רכז הטיולים והצוות החינוכי.

א. הקצאת זמנים לפעילויות הסיוור והטיולים

יש להיערך מבעוד מועד כדי לתת מענה מותאם ומונגש במהלך כל הטיולים והפעילויות המתוכננים בתכנית הבית ספרית השנתית עבור כל תלמיד עם מוגבלות.

ב. אוכלוסיית היעד - תלמידים עם מוגבלות

על פי החוק, "אדם עם מוגבלות" – אדם עם לקות פיזית, נפשית או שכלית, לרבות קוגניטיבית, קבועה או זמנית, אשר בשלה מוגבל תפקודו באופן מהותי בתחום אחד או יותר מתחומי החיים העיקריים".

תלמידים עם מוגבלות הם תלמידים עם אחת או יותר מהמוגבלויות האלה:

- מוגבלות פיזית
- חרשות/ כבדות שמיעה
- עיוורון/ לקות ראייה
- הפרעות נפשיות
- מוגבלות שכלית התפתחותית
- אוטיזם
- תסמונות, מחלות נדירות, מצב בריאותי
- לקויות למידה
- מעוכבי התפתחות ושפה
- משכל גבולי
- הפרעות התנהגות

עקרונות מנחים - תכנון טיולים ופעילות חוץ בית ספרית מונגשים

מתוקף חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות זכאי כל תלמיד עם מוגבלות להתאמות בתחום הנגישות, אשר יאפשרו לו למצות את יכולותיו, ללמוד ולקחת חלק בכל פעילויות המוסד החינוכי ככל שאר התלמידים, באופן שוויוני, מכבד, עצמאי ובטיחות.

תכנית הפעילות הבית ספרית השנתית

מנהלי בתי הספר והצוותים החינוכיים יפעלו למתן שוויון הזדמנויות לכלל התלמידים, לרבות תלמידים עם מוגבלות, הלומדים בכיתות הרגילות / בכיתות חינוך מיוחד בבית ספר רגיל / בבתי הספר לחינוך מיוחד. המנהלים והצוותים ייערכו להשתתפותם של התלמידים **בכל** פעילויות המוסד החינוכי ובכלל זה בטיולים ובפעילות חוץ בית ספרית ומימוש מטרות הטיול כחוויה מלמדת ומאתגרת לכלל התלמידים.

תכנית הטיולים הבית ספרית, הכוללת פירוט טיולים ופעילויות מונגשים, תיערך בראשות המנהל ובהובלת רכז הטיולים (ראה: חוזר טיולים ופעילות חוץ בית-ספרית), תתוכנן תוך קיום שיח בהשתתפות צוות הכיתה, רכז החינוך החברתי, מורים מתחומי דעת שונים, מורים במקצועות כגון של"ח³, צוות חינוך מיוחד והצוות הייעוצי. שותפות משמעותית זו תאפשר גיבוש תכנית פעילות בהשתתפותם של תלמידים עם מוגבלות.

בעת גיבוש התכנית, בבחירת תאי הנוף שהסוירים יתקיימו בהם, בעיצוב מסלולי הסוירים ובשילוב האתרים (ראה חוזר מנכ"ל⁶) יש להתחשב בתפקודם ובצורכיהם של התלמידים עם המוגבלות.

בשלב התכנון יילקחו בחשבון, בנוסף על ההנחיות והנהלים המפורטים בחוזר המוזכר לעיל, גם תפקודם וצורכיהם של תלמידים עם מוגבלות הלומדים בבית הספר, וייבחנו הפתרונות המתאימים להשתתפותם. יש לבחון את נחיצותן של התאמות והנגשות באופן מידתי, בהתאם להיבטים השונים, כגון התנאים הפיזיים, הטרמה, הליווי וכדומה, בהתאם לאופי הפעילות, לתפקוד התלמיד ולמגבלה: **פיזית, חושית, בריאותית, קוגניטיבית, חברתית, התנהגותית, נפשית ורגשית.**

בעת תכנון פעילות חוץ בית ספרית הכוללת גם השתתפות הורים יש להנגיש את הפעילות גם להורה עם מוגבלות.

בנוסף לצוות הבית ספרי, מומחיות התחום במתי"א, מומחה הנגישות הרשותי ויושבי ראש וועדות הטיולים המחוזיות באזורכם עומדים לעזרתכם בחשיבה, בתכנון ובהתאמת המסלול, ההדרכה, העזרים וכיו"ב, אשר יסייעו בהתאמת הפתרונות בטיולים ובפעילות בעבור תלמידים עם מוגבלות.

כדי לקיים את הטיולים והפעילויות המונגשים כנדרש ובאופן מיטבי יש להקפיד על היערכות מבעוד מועד.

³ השתתפות מורים מקצועיים ומורי של"ח בשיח תאפשר תכנון הסויר המונגש שעליו הם אחראיים, כפי שמצוין בחוזר מנכ"ל טיולים.

סוגי הנגשה

באחריות הצוות החינוכי לקיים היכרות עם כל אחד מהתלמידים וללמוד את סוגי ההנגשות וההתאמות הנדרשות לכל תלמיד לקראת גיבוש תכנית הטיולים והפעילות השנתית הכוללת. **שותפות ההורים והתלמיד**, קיום שיח עמם ומעורבותם בשלבי ההיערכות וגיבוש התכנית חיוניים ומשמעותיים.

יש לבחון את נחיצות ההנגשה למוגבלותו של התלמיד, לתפקודו ולצרכיו על פי אופי הפעילות, כגון בעת הדרכה, במסלולי הליכה, בפעילות שדה ושטח, בפעילות אתגר, בסיור בשכונה, בביקור במוזיאון, בפעילות ספורט וחוויה, בפעילות מים וכדומה.

יודגש כי מחנך הכיתה אחראי על הובלת התהליך, על יישומו ועל קיום משותף על יעילותו, השפעותיו והשלכותיו.

ההתאמות פורטו בשלוש טבלאות:

1. **טבלה 1** - מערך התאמות – לכלל התלמידים עם מוגבלות
2. **טבלה 2** - הנגשות למוגבלות פיזית ושמיעתית
3. **טבלה 3** - התאמה מסוג סיוע וליווי.

מערך התאמות לתלמידים עם מוגבלות

להלן הדגשים בעת התכנון על פי מערך התאמות אפשרי. בטבלה **דוגמאות** להתערבויות ולפעולות חינוכיות שבאחריות הצוות החינוכי לבחון את נחיצותן באופן מידתי, בהתאם לאופי הפעילות ועל סמך היכרותם עם יכולותיו וצרכיו של התלמיד עם המוגבלות⁴, **תוך קיום שיח ושותפות עם ההורה והתלמיד.**

טבלה 1 – מערך ההתאמות לכלל התלמידים עם מוגבלות

ההתאמה	הפעילות והדוגמאות
הטרמה	הכנת התלמידים בהתאמה לתוכן הפעילות, תוך שימוש באמצעים כגון תקציר, סיור וירטואלי, תמונות, דגמים, צמצום, פישוט לשוני, תקשורת תומכת חלופית (תת"ח) וכד'.
	מתן מידע על סדר היום הצפוי ופרופיל הסיור (כפי שמצוין בחוזר הטיולים).
	תכנית חינוכית הכוללת פיתוח כישורים והרגלים, כגון התארגנות, התמצאות, התבוננות ושמירת טבע וסביבה, בטיחות וביטחון.
	שיח עם התלמיד על אתגרים וקשיים והצעות לפתרונות בכלל וכן להתמודדות עם מצבים בלתי מוכרים. אפשר לשלב את השיח גם במסגרת שיעור תרפיה.
	הכנה וסיכום בדגש חברתי-ערכי בשעות המחנך.
	שיעורי הכנה לפעילות ¹ "לכל תלמיד תפקיד" - חלוקת תפקידים לתלמידים, ובכללם תלמידים עם מוגבלות, והכנת התלמיד למילוי התפקיד.
	הטרמה גם במהלך הפעילות כתיווך ומעבר, בפרט במקרים שבהם חלו שינויים בסדר היום שתוכנן.
תזונה	גמישות והתאמה בשעת הארוחה.
	היערכות לתזונה מותאמת.
	הסדרת מקום ארוחה מתאים, כגון עבור תלמיד עם רגישות קיצונית לריחות, שקע עבור תלמיד שניזון באופן מלאכותי וכדומה.
מתן טיפול תרופתי	מתן טיפול תרופתי בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל.
טיפול פולשני לתלמידים במסגרות חינוך מיוחד	בקרב תלמידים במסגרות החינוך המיוחד המשתתפים בפעילות ובטיולים, ישנם תלמידים הזכאים לטיפול פולשני על ידי אחות בשגרת הלימודים. באחריות המסגרת להיערך להשתתפות התלמיד בפעילות, בכפיפות לאישורים רפואיים, ולהודיע על מועד הפעילות/הטיול לזכיון נותן השירות לפחות חודשיים לפני מועד הפעילות. יש לתכנן ולהיערך במהלך הפעילות לביצוע הטיפול הפולשני.

⁴ נספח 2- טופס : תכנון הנגשות וחוויות דעת מקצועית בגין תלמיד עם מוגבלות

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

ההתאמה	הפעילות והדוגמאות
התאמה ובחירת מקום לתלמיד ללא הפרדה מהקבוצה שאליה הוא משתייך ככל שאפשר	היערכות להתאמת מקומו של כל תלמיד במהלך היום, כגון מקום ישיבה מתאים במהלך הנסיעה, מקומו במהלך הפעילות, הסדרת מקום הלינה וכדומה, תוך התחשבות ביכולותיו ובצרכיו, כגון קשיים בקשב וריכוז, תמיכה חברתית, הסדרת מקום ישיבה מתאים לצפייה בהמחשות המוצגות, הצורך בקשר ובקרבה של איש צוות מוכר וכדומה. בחירת הצורך במיקום שקט. בחירת מקום למהלך פעילות לתלמיד עם לקות ראייה תיעשה בהתאם לזווית הראייה הנדרשת לתלמיד. הושבת תלמיד עם לקות שמיעה במרחק קרוב אל המורה/ הדובר העיקרי, ובזווית המאפשרת ראיית פני המורה. במקרים שבהם לתלמיד יש סייעת אישית/ליווי – התאמת מקום ישיבת הסייעת/המלווה ותפקידה בתיאום עם הצוות החינוכי-טיפולי. הסדרת לינה בסמיכות לצוות/סייע/מלווה, עם מי מחבריו וכדומה.
בחירת חדר ללינה ללא הפרדה מהקבוצה שאליה התלמיד משתייך ככל שאפשר	תיאום לינה לתלמיד עם מוגבלות פיזית – הצוות החינוכי אחראי להסדיר היערכות מותאמת. לעתים יש להיערך לחדרים בקומת קרקע או לפנות בבקשה מבעוד מועד לחדרים מונגשים ⁵ . בחירת מקום לינה לתלמיד עם לקות שמיעה – חדר מונגש עם אמצעי התראה חזותי לחירום ואספקת ערכת עזר לשמיעה.
במהלך ההכנה לקראת הטיול ובמהלך ההדרכה והפעילות ובסיכומה	התאמת תכנים לרמות תפקוד שונות. קביעת סדר עדיפויות בבחירת התכנים, דילול, צמצום והמחשות מותאמות על פי הצורך. אפשר להנגיש את התכנים מראש, תוך שיתוף פעולה עם הצוות החינוכי של ביה"ס. הוספת תכנים ויעדים, כגון הכנה לחיים, היבטים חברתיים. שימוש במגוון המחשות ועזרים במהלך ההדרכה ובעת הדגמת תופעות, נושאים ומושגים, כגון שימוש באודיו, הקראה, סיור וירטואלי, שימוש במחשב. התאמה של כתבי חידה, דפי משימה וכדומה. הנגשה חזותית של החומר, בחינת הצורך בצבעים ניגודיים, גודל גופן. שימוש בתת"ח (תקשורת תומכת חליפית). הקראת המשימות במהלך הפעילות. התאמה לרמת הקשב. משך הדרכה מותאם.
בחירת אתרים	בחירת מקומות לפעילות, כגון אולמות מונגשים, אולמות עם מערכות הגברה ותמלול או טקסט מוקרן, מוזיאונים עם מידע חזותי, סרטים עם כתוביות. לבחירת מסלול מונגש, ניתן להיעזר מאתרי מידע שונים למסלולים ואתרים מונגשים.

⁵ **באכסניות הנוער של אג"ח**, הנמצאת תחת חסות משרד החינוך, מינהל חברה ונוער, ישנם חדרים מונגשים המאפשרים לתלמידים עם מוגבלות ללון עם חבריהם לכיתה.

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח
אגף חינוך מיוחד

הפעילות והדוגמאות הצוות החינוכי יוודא : - תלמיד עם מכשירים רפואיים/ אחרים – הסרת המכשיר ושמירה כנדרש. - תלמיד עם מכשיר/מעבד שמיעה שנדרש להסיר את המכשיר, מסיר אותו בבטחה, והמכשיר שמור כנדרש במקום יבש. יש להקפיד על ליווי ועל תיווך מותאם לתלמיד המשתתף בפעילות ללא מכשיר / מכשיר השמיעה.	ההתאמה פעילות מים⁶
במקרים שבהם אי אפשר לבחור מסלול מונגש, יסדיר הצוות החינוכי כמה פעילויות ומסלולים משמעותיים המותאמים לכלל התלמידים. הצוות החינוכי יפצל את הטיול ויגבש קבוצות לכל אחת מהפעילויות המוצעות. אין לבודד תלמיד מפעילות. כלל התלמידים ישובצו בקבוצות באופן מותאם לפעילות ולמטרותיה.	פיצול מסלול⁷
מתן זמן להימצאות במקום מותאם/מופרד/מעט מרוחק, הנמצא בסמיכות לקבוצה ובהשגחה. משך ההשתתפות בפעילות במהלך היום יהיה על פי צורכי התלמיד ויכולותיו.	גמישות (במידת האפשר)
תיווך מותאם במהלך הפעילות תוך שמירה על כבוד התלמיד.	תיווך איש צוות
עקרונות מנחים על פי ההתאמות הנדרשות לתלמיד בשלבי ההכנה, במהלך הפעילות ובסיכומה	הדרכה לצוות החינוכי הבית ספרי שאיננו מלמד את התלמיד בשגרה
ההדרכה תתקיים מבעוד מועד ועל פי הצורך גם במהלך הפעילות.	הדרכה לנותני שירותי הדרכה מקצועית במהלך הפעילות
רשות הטבע והגנים הינה רשות ממלכתית הפועלת על פי חוק ותקנות חוק . הכניסה לגנים הלאומיים ושמורות הטבע הינה כנגד תשלום אגרת כניסה. החל מתאריך 1.7.2014 נכנס לתוקף חוק התאמות נגישות לשירות בהובלת משרד המשפטים. בתקנות החוק נכתב: "פטור מתשלום למלווה בלבד" : "אחראי למתן שירות ציבורי, לא יגבה ממלווה של אדם עם מוגבלות תשלום בעד הכניסה למקום ציבורי והנאה מן השירות הניתן בו בכפוף למפורט להלן ורשאי האחראי לדרוש מהאדם עם המוגבלות הצגת תעודת נכה תקפה המציינת את זכאותו לכך" במסגרת טיולים של מערכת החינוך פועלת הרשות ומקלה על כניסת מלווים על פי יחס של 1 ל 5 לתלמידים הלומדים במסגרות של החינוך המיוחד.	כניסה לאתר עבור מלווה לתלמיד עם מוגבלות

⁶ בהתאם להנחיות בחוזר מנכ"ל [\[תשעו/7\(ב\), כ"ב באדר א' התשע"ו, 02 במרץ 2016\]](#), טיולים ופעילות חוץ בית-ספרית וכן בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל סעיף 5.1-56 בחוזר הוראות הקבע עה/4(ב), פעילויות חוץ-בית-ספריות – הבטחת הבטיחות בפעילויות המתקיימות מחוץ למוסד החינוכי: סיורים, פעילויות שדה ושטח ופעילויות מים.

⁷ אם המסלול יפוצל יש למנות אחראי טיול לכל אחת מהקבוצות.

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

במידה וישנה חריגה ממסגרת זו על מארגן הסיור מבית הספר לפנות מראש בצורה מסודרת עם הסבר
מפורט על הסיבה בגינה נדרש יחס אחר. יש לפנות לעמנואל אשד טל 02-5014836 מייל:
eshed@npa.org.il

סוגי הנגשות בהתאמה למאפייני המוגבלות

בנוסף לסוגי ההתאמות האפשריים ולדוגמאות כפי שפורטו לעיל, להלן מידע על סוגי הנגשה אפשריים נוספים, שחלקם כרוכים בעלות כספית (אופן הגשת בקשה לתקצוב מפורט בהמשך המסמך).

בישיבת צוות בין מקצועי ועל פי חוות דעת מקצועית (ראה להלן) תיבחן מידת הצורך של כל אחד מסוגי ההנגשה. ההחלטה תתקבל באופן מידתי בהתאם למוגבלות, לרמת תפקודו של התלמיד ולאופי הפעילות המתוכננת

מידע על ההנגשות

1. **אוטובוס מונגש** - מאפשר לתלמידים עם מוגבלות פיזית קשה להשתלב יחד עם חבריהם לכיתה לנסיעה משותפת, המהווה הזדמנות לחוויות משמעותיות לכלל התלמידים.

בהתאם להוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח – 1998, ותקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (נגישות רכב להשכרה ואוטובוסים), תשע"ג – 2012, כפי שמפורסמות באתר נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, [מרכז המידע לנגישות](#), [אין לדרוש תשלום נוסף עבור אוטובוס מיוחד, והוא יושכר במחיר של אוטובוס רגיל](#).

אם חברת האוטובוסים לא מספקת את השירות באופן ההולם את התקנות, יש לפנות לנציבות באמצעות הקישור שלהלן:

<http://index.justice.gov.il/Units/NetzivutShivyon/MercazHameidaLenegishut/Pages/ContactUs.aspx>

ובאמצעות דוא"ל iritsha@justice.gov.il.

כאשר אי אפשר לקבל אוטובוס מונגש במחיר רגיל, בנוסף על פנייה לנציבות ועדכונם מומלץ לפנות למשרד החינוך למתן תמיכה בסך 1,500 ₪ ליום פעילות, למימון ההפרש בין עלות ההסעה של התלמידים באוטובוס רגיל לבין עלות ההסעה באוטובוס מונגש.

2. נגישון-כלי להשתתפות תלמיד עם לקות מוטורית⁸ - אפשר להשכיר כלי המאפשר לתלמידים עם מגבלות תנועה, לטייל בדרכים לא סלולות ולהצטרף לטיול עם חבריהם לכיתה. משרד החינוך מתקצב כלי זה בעלות של 1500 ש"ח ליום טיול.

3. **הדרכה מותאמת-בבתי ספר לחינוך מיוחד**-בעת ההתקשרות עם גורמי הדרכה מקצועיים יבחן בית הספר לחינוך מיוחד את הצורך בהדרכה מותאמת על ידי צוותים המתמחים בהדרכת טיולים לתלמידים עם צרכים מיוחדים, תוך התייחסות למאפייני הלקות, לתפקוד התלמידים, לגילם, להמחשות ולעזרים הנדרשים, להרכב הקבוצה ולגודלה. במידה ובית ספר לחינוך מיוחד מוצא כי יש מקום להדרכה בקבוצות על פי גודל הכיתה (כמוגדר בחוזר מנכ"ל סוג כיתה), יוכל לפנות בבקשה לסיוע בתקצוב מדריך. משרד החינוך יסייע במימון מדריך בעלות של 560 ש"ח ליום פעילות בטיול שנתי.

4. **תרגום לשפת סימנים** עבור תלמיד יחיד בכיתה רגילה – בשל אופי הפעילות החוץ בית ספרית המחנכת נדרשת לגלות אחריות וקשר עם כלל התלמידים. לעתים אין באפשרותה לוודא כבשגרה תרגום לשפת הסימנים עבור התלמיד הזקוק לתרגום זה. על פי הצורך יש לבקש אישור לתקצוב מתורגמן בהתאם למשך הפעילות ולהגיש חשבונית לתשלום. לתלמידים בכיתות החינוך המיוחד. תתורגם ההדרכה לשפת הסימנים ע"י צוות הכיתה.

3. **מערכת הגברה** - מערכת הגברה (FM) ניידת משמעותית להשתלבותו של תלמיד עם חרשות/ כבדות שמיעה, הן במהלך הנסיעה והן כאשר ניתנים מידע או הדרכה קוליים לכל התלמידים. כדי להיערך באופן מיטבי למתן

⁸ ישנן חברות שונות שבאמצעותן אפשר לשכור כלי למטרה זו. יש לוודא כי לחברה הכרה ואישור ממשרד החינוך.

מדינת ישראל משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

מענה זה, יש להפנות בקשה להשאלה למרכזים הטיפולים לתלמידים עם לקות שמיעה, ולעדכנם מראש על מועדי הפעילות שבהם יידרשו המערכות הקוליות התומכות. השירות אינו כרוך בתשלום.

טבלה 2- הנגשות למוגבלות פיזית ושמייעתית

סוג ההנגשה	מוגבלות פיזית קשה	חרשות/כבדות שמיעה	תסמונות, מחלות מיוחדות, מצב בריאותי
1. אוטובוס מונגש	✓		✓
חוות דעת נדרשת**	מומחה תחום לקות / פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק		מומחה תחום לקות / פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק
2. נגישון	✓		✓
חוות דעת נדרשת**	מומחה תחום לקות / פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק		מומחה תחום לקות / פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק
3. תרגום לשפת סימנים לתלמיד בתכנית השילוב		✓	✓
חוות דעת נדרשת**		מומחה תחום מהמרכז הטיפולי ללקויי שמיעה	מומחה תחום מהמרכז הטיפולי ללקויי שמיעה
4. מערכת הגברה (FM) ניידת		✓	✓
חוות דעת נדרשת**		מומחה תחום מהמרכז הטיפולי ללקויי שמיעה	מומחה תחום מהמרכז הטיפולי ללקויי שמיעה

* אם לתלמיד תחלואה נלווית (קומורבידיות) אפשר לבחון שילוב סוגי הנגשה
** חוות דעת נדרשת - חוות הדעת תוגש בכתב ותתווק כמצוין בנספחים.

ליווי תלמיד בטיולים ובפעילות חוץ בית ספרית⁹

טיולים ופעילות חוץ בית ספרית כרוכים בשינויים ואתגרים בכלל ולתלמיד עם מוגבלות משמעותית בפרט, ומחייבים לעתים התערבות חינוכית נוספת.

אקלים כיתתי מיטבי בשגרה יאפשר גם לתלמיד עם מוגבלות ללמוד ולקחת חלק בכל הפעילויות ככל שאר התלמידים, באופן שוויוני, מכבד, עצמאי ובטיחותי (כפי שמצוין בחוק).

יש להיערך להנגשת הפעילות ולהתאמתה במסגרת המשאבים הכיתתיים והבית ספריים. כך מתקיים הלכה למעשה חינוך ערכי משמעותי לכלל התלמידים, כפי שמודגש גם ביעדי התכנית בחוזר הטיולים²:

א. יעדים בתחום הערכי

○ חינוך חברתי: חיזוק המעורבות החברתית והכרת המאחד והמייחד את הפרט בחברה.

ג. יעדים בתחום האיש-חברתי

- חיזוק הסובלנות והעזרה ההדדית בין התלמידים
- גיבוש חברתי של הכיתה והשכבה
- העצמה אישית תוך היענות לשונות בין התלמידים
- טיפוח מנהיגות אצל התלמידים
- רכישת מיומנויות של מטייל עצמאי."

הליווי והסיוע לתלמיד במהלך הטיולים והפעילות החוץ בית ספרית, ייבחנו אך ורק אם יימצא כי מוגבלותו של התלמיד, תפקודו, צרכיו ואופי הפעילות מחייבים זאת.

⁹ ליווי במסע לפולין - מסמך זה לא כולל הנחיות ליווי במסע לפולין. במקרים אלה יש לפנות בהתאם להנחיות שפורסמו בנושא.

מדינת ישראל משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

אם אופי הפעילות עלול לפגום בבריאותו, בביטחונו או בהשתתפותו של תלמיד עם מוגבלות בטיולים ובפעילות החוץ בית ספרית אם לא ייעזר במלווה, יסדיר הצוות החינוכי את הליווי בהתאם להנחיות המפורטות להלן. יש להביא בחשבון במכלול השיקולים כי לעתים הליווי עלול לפגום בהשתתפותו ובהשתלבותו של התלמיד בפעילות.

עקרונות ופעולות

- **רק** במקרים שבהם המערך הבית ספרי לא מאפשר ליווי של התלמיד תופנה בקשה לתקצוב מלווה.
 - פניית מנהל בית הספר בבקשה לתקצוב ליווי לתלמיד ללא תמיכה מסוג סייעת בשגרה מותנית בשיתוף ההורים והתלמיד בדיון, בהסכמתם בכתב למהלך ובחתימתם על טופס ויתור סודיות. מסמכים אלה יתויקו בתיק האישי של התלמיד.
 - יש להיערך למצב שבו אין לסייעת האישית שעובדת בשגרה עם התלמיד אפשרות להשתתף בטיול.
 - תתקיים ישיבת צוות רב מקצועי לגיבוש ההחלטה ולגיבוש מטרות הליווי ותפקיד המלווה. על הצוות לוודא שהליווי יסייע לנגישות התלמיד מבלי לפגום בהשתתפותו ובשילובו החברתי של התלמיד.
 - במקרים שבהם המלווה איננו דמות מהצוות הבית ספרי **יש להקפיד** על היכרות מקדימה של המלווה העתידי עם הצוות הכיתתי ועם התלמיד והוריו.
 - כמו כן יתואם **מפגש עם הצוות החינוכי להיכרות/העמקת ההכרות** ותיאום הציפיות של המלווה עם צוות הכיתה, התלמיד והוריו.
 - יינתנו הדרכה מובנית והנחיות מפורטות למלווה בהתבסס על התכנית שגובשה.
 - מחנך הכיתה יקיים
 - מעקב במהלך הפעילות אחר תפקודו של המלווה ביישום מטרות ההתערבות
 - מעקב במהלך הפעילות לוודא כי התלמיד משתתף בפעילות.
 - במהלך השנה יתקיים דיון משוב לבחינת ההחלטות שגובשו.
 - הכנת מסמכים (**רק** לתלמיד **ללא** תמיכה מסוג סייעת בשגרה):
 - טופס ויתור סודיות המאפשר הדרכה מידתית על ההתאמות הנדרשות
 - טופס הסכמת הורים לליווי אישי של התלמיד.
 - לפי הצורך כאשר ליווי על ידי הסייעת/הקבועה אינו מתאפשר, יפנה מנהל בית הספר לרשות המקומית אשר תסדיר סייעת/מלווה מחליף/פה.
- כאשר התלמיד משתתף בפעילות עם מלווה, האחריות הכוללת על התלמיד, כמו על כל תלמידי הכיתה, חלה על מחנך הכיתה.

טבלה 3- התאמה מסוג סיוע וליווי

סוג ההנגשה	מוגבלות פיזית קשה	עיוורון/ לקות ראייה	אוטיזם/P.D.D	מוגבלות שכלית התפתחו תית בינוני – עמוק - סיעודי	הפרעות נפשיות	תסמונות, מחלות מיוחדות, מצב בריאותי
1. סייעת/ליווי א. תלמיד הלומד בכיתה רגילה ב. תגבור סיוע לכיתה/לבי"ס חנ"מ	✓	✓	✓	✓	✓	✓
חוות דעת נדרשת	מומחה תחום לקות / פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק	מומחה תחום לקות ראייה	מומחה תחום אוטיזם מטעם המת"א	מומחה תחום לקות	מומחה תחום הפרעות נפשיות מטעם המת"א	מומחה תחום בהתאם לאופי התסמונות/ המחלה
2. לינה למלווה אישי/ סייעת אישי	✓	✓	✓	✓	✓	✓

1. **ליווי/סיוע - יש לבחון מענה זה לגבי כל פעילות ובהתאם לאופייה ולאתגרים שהיא מזמנת.**

א. **ליווי/סיוע אישי** - אפשר לבקש אישור תקציבי עבור תלמיד עם מוגבלות כמפורט לעיל, ובהתבסס על דיון בין מקצועי וחוות דעת מקצועית נדרשת ובתיאום עם הרשות כדלהלן:
- עבור תלמיד עם מגבלה (כמפורט בטבלה לעיל) ללא סייע בשגרה, אשר עשוי להזדקק לליווי ולתיווך אישי.

- עבור תלמיד עם סיוע אישי אשר ההקצאה בשגרה איננה מספקת כיסוי למשך הפעילות המתוכננת. אפשר להגיש בקשה להרחבת שעות סיוע בגין פעילות חוץ בית ספרית.

ב. **ליווי/סיוע תגבור כיתתי** - אפשר לבקש אישור תקציבי לתקצוב סייע תגבור **לכיתת חינוך מיוחד** (כמפורט בטבלה לעיל) בבית ספר רגיל ובבית ספר לחינוך מיוחד.

* לתלמידים הזכאים בשגרה לתמיכה מסוג סייע/ת, לכיתות חינוך מיוחד בבית ספר רגיל ולכיתות בבתי ספר לחינוך מיוחד יינתן מענה לליווי בטיול **כחלק מתפקידי הסייע/ת** ועל פי תנאי העסקתה על ידי הרשות, בהתאם לחוזר [מנכ"ל תשע"א/10\(א\), כ"ח באייר התשע"א, 01 ביוני 2011](#))¹⁰.

2. **תקצוב לינה לסייע/למלווה¹¹**

במקרים שבהם הטיול השנתי כולל לינה יש לפנות בבקשה לתקצוב לינה לסייע האישי המלווה:

- לתלמיד אשר זכאי לסייע בשגרת הלימודים
 - לתלמיד אשר אושר לו ליווי לטיול / לפעילות
 - סיוע תגבור בכיתת חינוך מיוחד.
- עלות לינה לסייע בכיתות חינוך מיוחד תחושב בתכנון הטיול ותמומן ע"י בית הספר כפי שנעשה לכלל הצוות החינוכי.

¹⁰ כפי שמפורט בסעיף 2 תפקיד הסייעת - סעיפים 2.2.10, 2.2.12

¹¹ תקצוב להלנה חושב על סך 145 ₪ ללילה (בהתבסס על בדיקה עם אנ"א)

שלבי התכנון, הארגון והביצוע של טיולים ופעילות חוץ בית ספרית

מנהל בית הספר, רכז הטיולים, אחראי הטיולים וכלל הצוות החינוכי, יפעלו במסגרת תפקידם **בהתאם להנחיות** המפורטות בחוזר מנכ"ל⁵, תוך בחינת הפתרונות הנדרשים להנגשת הטיולים והפעילויות לתלמידים עם מוגבלות.

נוהל הגשת בקשה לתקצוב הנגשה לטיול ופעילות-שנה"ל תשע"ז

תפקידי מנהל בית הספר

1. התכנית תכלול מענה לתלמידים הלומדים במוסדות החינוך המוכר הרשמי ובמוסדות החינוך המוכר שאינו רשמי (מוכש"ר).
 2. כחלק מההיערכות לגיבוש תכנית פעילות שנתית בית ספרית, מנהל בית הספר אחראי לקיים דיון רב מקצועי בנושא הנגשת פעילות חוץ בית ספרית וטיולים לגבי כלל התלמידים עם מוגבלות.
 3. מנהל ביה"ס יוודא שבתום הדיון תגובש תכנית הנגשות פרטנית לכל תלמיד עם מוגבלות, תוך רישום ותייעוד על גבי נספח 2: **תכנון הנגשות וחוויות דעת מקצועית לתלמיד עם מוגבלות**. התלמיד והוריו יהיו שותפים לשיח המקצועי אודות בחירה והתאמת סוגי ההנגשות לתלמיד עבור הפעילויות השונות ויחתמו על נספח 2, מנהל בית הספר יאשר את הטופס בחתימתו.
 4. בקשות לליווי תלמיד/כיתה בטיולים ובפעילות חוץ בית ספרית יועברו לתיאום ואישור הרשות שבה פועל בית הספר באמצעות קובץ אקסל.
 5. מנהל ביה"ס ירכז את כלל הבקשות הבית ספריות להנגשת כל הפעילויות החוץ בית ספריות עבור כל תלמיד עם מוגבלות/כיתה חינוך מיוחד בקובץ אקסל (מצ"ב).
 6. כלל הבקשות יירשמו בקובץ אקסל על פי סדר העדיפויות של מנהל בית הספר והצוות החינוכי המתכנן.
 7. הבקשות ירוכזו בנספח 4 לאישור ולחתימתו של מפקח בית הספר.
 8. בקשות בתי הספר יועברו לרכז כדלהלן:
 - א) בתי"ס ממלכתיים בכל רצף הגילים ובתי הספר של המוכש"ר שאיננו חרדי (המפוקח על המחוז) יעבירו את הבקשות **לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית לנגישות**.
 - ב) מוסדות חינוך של ההתיישבות יעבירו את הבקשות **לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית לנגישות בחינוך ההתיישבותי**.
 - ג) מוסדות חינוך מוכשר חרדי יעבירו את הבקשות **לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית לנגישות באגף החרדי**.
- העתק חתימת הרשות על גבי הטופס (לשונית שלטון מקומי) ונספח 4 – אישור מפקח בית הספר, יצורפו לבקשת ביה"ס המועברת לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית. המקור יתויק בבית הספר.

תפקידי האחראי המנהלי בוועדה המחוזית

1. לוודא שריון יתרה של כ-5% מהתקציב כדי לאפשר מענה לצרכים נוספים שיעלו במהלך השנה (בעקבות מחלה, מצב בריאותי/אחר).
2. במקרים שבהם סך הבקשות שהוגשו למחוז חורגות ממסגרת התקציב, יזמן האחראי דיון בהשתתפות המפקחת הכוללת והמפקחת המתאמת לחינוך מיוחד לצורך תיעדוף במסגרת התקציב המיועד למחוז.
3. לוודא כי התכנית תכלול **עד 6** פעילויות חוץ בית ספריות וטיול שנתי לכל תלמיד / לכל כיתה בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל בנושא.
4.
 - א. לשלוח את הקובץ המחוזי לאחראי הארצי במטה, לכתובת דוא"ל: shmuelsh@education.gov.il, תוך הקפדה על מסגרת התקציב.
 - ב. לשלוח לכל אחד מבתי הספר קובץ אקסל (כ-pdf) הכולל את הבקשות שאושרו (כל העמודות כולל התקציב).

תפקידי האחראי הארצי במטה

1. לוודא הלימה בין הבקשות המחוזיות לתקציב המאושר, לרכז את כלל הבקשות המחוזיות למסמך ארצי.
2. לשלוח את הקובץ הארצי, תוך הקפדה על מסגרת התקציב, למר דוד פלבר, ס.מנהל מינהל תיאום ובקרה לכתובת דוא"ל davidfe@education.gov.il.
3. לאשר קבלת הקובץ לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית.

דוח ביצוע לתשלום

1. **מנהל ביה"ס** - לאחר קיום הפעילות החוץ בית ספרית ישלח מנהל ביה"ס לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית דוח ביצוע תואם לבקשות שאושרו בצירוף העתק החשבוניות ופרטי חשבון בנק של בית הספר. החשבוניות המקוריות בגין ההוצאות שאושרו יתויקו בבית הספר.
2. **האחראי המנהלי בוועדה המחוזית**
 - א) יודא הלימה בין הבקשות כפי שאושרו לכל ביי"ס ובין דוחות הביצוע.
 - ב) ירכז את דוחות הביצוע הבית ספריים לדוח ביצוע מחוזי **במסגרת התקציב שאושר** ויעבירו לרכז הארצי במטה.
 - ג) יתייק את הנספחים הבית ספריים ואת החשבוניות.
3. **האחראי הארצי במטה**
 - א) יודא הלימה בין הבקשות כפי שאושרו לבין דוחות הביצוע.
 - ב) ירכז את דוחות הביצוע המחוזיים לדוח ביצוע ארצי במסגרת התקציב שאושר ויעבירו למר דוד פלבר, ס.מנהל מינהל תיאום ובקרה לכתובת דוא"ל davidfe@education.gov.il כהוראת תשלום.

תשלום באמצעות זכיון

1. זכיון מטעם משרד החינוך יודא שהתשלום איננו חורג מן ההקצאה שהועברה בתחילת התהליך.
2. תשלום באמצעות הזכיון יבוצע ישירות לחשבון הבנק של המוסד.

הדגשים

1. יש להקפיד להשלים את המידע בקובץ באופן מדויק בלי לערוך בו כל שינוי ולשלוח את הבקשות באמצעות מייל מאובטח עד למועד שנקבע.
2. במהלך השנה יקיים אגף הבקרה משוב ובקרה במוסדות.
3. יודגש כי מנהל בית הספר הינו האחראי הישיר על הביצוע בכללותו.

נספחים

- 1- נספח קובץ אקסל - טיול מונגש - טופס בקשה לבי"ס
- 2- נספח תכנון הנגשות וחוות דעת מקצועית לתלמיד עם מוגבלות
- 3- נספח התאמות – היערכות כיתתית לטיולים ולפעילות
- 4- נספח אישור מפקח
- 5- נספח אישור והתחייבות השלטון המקומי למלווה לתלמיד/לכיתה.

תרשים: שלבי התכנון, הארגון והביצוע של טיולים ופעילות חוץ בית ספרית

- מנהל בית הספר אחראי, לקיים דיון רב מקצועי בנושא הנגשת פעילות חוץ בית ספרית וטיולים לכלל התלמידים עם מוגבלות.
- בתום הדיון תגובש תכנית הנגשות פרטנית הנדרשת לכל תלמיד עם מוגבלות. ייערך רישום ותייעוד על גבי נספח 2: **תכנון הנגשות וחווות דעת מקצועית לתלמיד עם מוגבלות**.
- מנהל בית הספר יאשר את התכנית בחתימתו.

תכנון, ארגון וביצוע של טיולים ופעילות חוץ בית ספרית ונגשת

- בקשות לליווי תלמיד עם מוגבלות/כיתה לחינוך מיוחד בטיולים ובפעילות חוץ בית ספרית יועברו לתיאום ואישור הרשות שבה פועל בית הספר באמצעות קובץ אקסל.

פנייה לרשות

- מנהל ביה"ס יציג את התכנית המוגשת בפני מפקח בית הספר לאישור ולחתימתו.

אישור פיקוח

- מנהל ביה"ס ירכז את כלל הבקשות הבית ספריות להנגשת כל הפעילויות החוץ בית ספריות והטיולים לכל התלמידים עם מוגבלות/כיתה לחינוך מיוחד ע"פ סדר עדיפות על גבי קובץ האקסל (מצ"ב).

ריכוז בקשות

- בקשות בתי הספר יועברו לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית במועד שנקבע בצירוף הנספחים והאישורים הנדרשים (ראה סעיף 8).

הגשת הבקשה

- בעת חריגה מהתקציב יזמן האחראי המנהלי בוועדה המחוזית דיון בהשתתפות המפקחת הכוללת והמפקחת המתאמת לחינוך מיוחד לצורך תיעודף במסגרת התקציב למחוז.

תיעודף במסגרת של חריגה מהתקציב המחוזי

- האחראי המנהלי בוועדה המחוזית ישלח את הקובץ לאחראי הארצי במטה, תוך הקפדה על מסגרת תקציב.
- האחראי המנהלי בוועדה המחוזית ישלח לכל אחד מבתי הספר קובץ אקסל (בפורמט pdf) הכולל את הבקשות שאושרו (כל העמודות כולל התקציב)

פניית האחראי המנהלי בוועדה המחוזית למטה

- יוודא הלימה בין הבקשות המחוזיות לתקציב המאושר וירכז את כלל הבקשות המחוזיות למסמך ארצי.
- ישלח את הקובץ הארצי תוך הקפדה על מסגרת התקציב למר דוד פלבר, ס.מנהל מינהל תיאום ובקרה לכתובת דוא"ל davidfe@education.gov.il.
- ישלח לכל אחד מהמחוזות קובץ אקסל (כ-pdf) הכולל את הבקשות שאושרו (כל העמודות כולל התקציב).

האחראי הארצי במטה

- לאחר מועד הפעילות ישלח מנהל ביה"ס לאחראי המנהלי בוועדה המחוזית דוח ביצוע תואם לבקשות שאושרו בצירוף העתק החשבונית. החשבוניות המקוריות בגין ההוצאות שאושרו יתויקו בבית הספר.

דוח ביצוע בית ספרי

- יוודא הלימה בין הבקשות כפי שאושרו ובין דוחות הביצוע.
- ירכז את כלל הדוחות לדוח ביצוע מחוזי במסגרת התקציב שאושר ויעביר לזכנין כהוראת תשלום.
- יתייק את הנספחים הבית ספריים ואת החשבוניות. הנספחים והחשבוניות המקוריים יתויקו בבית הספר.

האחראי המנהלי בוועדה המחוזית-גיבוש דוח ביצוע מחוזי

- הזכנין יוודא שהתשלום איננו חורג מן ההקצאה שהועברה אליהם בתחילת התהליך.
- תשלום באמצעות הזכנין יבוצע ישירות לחשבון הבנק של המוסד.

תשלום באמצעות מרמנת

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

נספח 2

תכנון הנגשות וחוות דעת מקצועיות לתלמיד עם מוגבלות

שם התלמיד	ת.ז.	תאריך לידה	אבחנת התלמיד	ש"ש סיוע בשגרה

בית הספר	סמל מוסד	שם איש הקשר / רכז טיולים	טלפון	כתובת דוא"ל	תאריך ועדה בין מקצועיות	תאריך הפעילות	סוג הפעילות	מספר הפעילות לתלמיד

סוג ההנגשה	תיאור המוגבלות של התלמיד	חוות הדעת הנדרשת	סמן ✓ להנגשה נדרשת	שם המומחה ומקצועו	חתימה
אוטובוס מונגש		מומחה תחום לקות/ פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק			
*נגישון *אישור רופא מצורף- נספח 6		מומחה תחום לקות/ פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק			
סייע/ליווי		מומחה תחום לקות/ פיזיותרפיסט ו/או מרפאה בעיסוק / מומחה תחום לקות ראייה (בהתאם למוגבלות)			
תרגום לשפת סימנים		מומחה תחום מהמרכז הטיפולי ללקויי שמיעה			

אישור ההורים : אב : שם _____ חתימה _____ תאריך : _____

אם : שם _____ חתימה _____ תאריך : _____

הסכמת /ידוע התלמיד בגין הנגשת הטיול : שם _____ חתימה : _____

שם מנהל בית הספר : _____ חתימת המנהל : _____ תאריך : _____

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

נספח 3 – לשימוש פנימי של בית ספר

התאמות – היערכות כיתתית לטיולים ולפעילות חוץ בית ספרית

טבלה זו מומלצת לארגון המידע הכיתתי לקראת פעילות חוץ בית ספרית. סמן ✓ במקום המתאים (המסמך יתויק בבית הספר - אין צורך בהגשתו).

הפעילות: _____ מועד הפעילות: _____ הכיתה: _____

שם התלמיד					הפעילות והדוגמאות	ההתאמה
					הכנת התלמידים בהתאם לתוכן הפעילות, תוך שימוש בתקצירים, סיור וירטואלי, תמונות, דגמים, צמצום, פשוט לשוני, תקשורת תומכת חלופית (תת"ח) וכד'.	הטרמה
					מתן מידע על סדר היום הצפוי ופרופיל הסיור (כפי שמצוין בחוזר הטיולים).	
					תכנית חינוכית הכוללת פיתוח כישורים והרגלים, כגון התארגנות, התמצאות, התבוננות ושמירת טבע וסביבה, בטיחות וביטחון.	
					שיח עם התלמיד על אודות אתגרים וקשיים, הצעות לפתרונות והתמודדות עם מצבים בלתי מוכרים. אפשרי לשלב גם במסגרת תרפיה.	
					הכנה וסיכום בדגש חברתי-ערכי בשעות המחנך	
					שיעורי ההכנה לפעילות - "לכל תלמיד תפקיד" - חלוקת תפקידים לתלמידים ובכללם לתלמידים עם מוגבלות והכנת התלמיד למילוי התפקיד.	
					הטרמה במהלך הפעילות כתיווך ומעבר, במיוחד במקרים שבהם חלו שינויים בסדר היום שתוכנן.	
					גמישות והתאמה בשעת הארוחה	תזונה
					היערכות לתזונה מותאמת	
					הסדרת מקום ארוחה מתאים, כגון עבור תלמיד עם רגישות קיצונית לריחות / שקע עבור תלמיד שניזון באופן מלאכותי וכד'.	
					מתן טיפול תרופתי בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל	מתן טיפול תרופתי
					הסדרת טיפולים פולשניים ע"י אחות ¹² באחריות המסגרת להיערך להשתתפות התלמיד בפעילות, בכפיפות לאישורים רפואיים, יש להודיע על מועד הפעילות/הטיול לזכיון נותן השירות לפחות חודשיים לפני מועד הפעילות.	טיפול פולשני לתלמידים במסגרות חינוך מיוחד

¹² בקרב תלמידים במסגרות החינוך המיוחד המשתתפים בפעילות וטיולים, יש תלמידים הזכאים לטיפול פולשני על ידי אחות בשגרת הלימודים.

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

שם התלמיד					הפעילות והדוגמאות	ההתאמה
					הסדרת צרכים שוטפים במהלך היום, כגון מקום ישיבה במהלך הנסיעה ובמהלך הפעילות תוך התחשבות ביכולותיו בצרכיו של התלמיד: קשב, ריכוז, תמיכה חברתית, קרבה להמחשות המוצגות, הצורך בקשר ובקרבה של איש צוות וכד'.	התאמה ובחירת מקום לתלמיד
					בחירת הצורך במיקום שקט	ללא הפרדה מהקבוצה
					בחירת מקום למהלך פעילות לתלמיד עם לקות ראייה תיעשה בזיקה לזווית הראייה הנדרשת לתלמיד.	שאלה הוא שייך ככל שאפשר
					הושבת תלמיד עם לקות שמיעה קרוב אל המורה/ הדובר העיקרי, ובזווית המאפשרת ראיית פני המורה.	
					כאשר לתלמיד יש סיעת אישית/ליווי – מיקום הסיעת/המלווה ותפקידו יתואמו עם הצוות החינוכי-טיפולי.	
					בסמיכות לצוות/סיעה/מלווה, עם מי מחבריו וכד'	בחירת חדר ללינה
					תיאום לינה בחדרים בקומת קרקע לתלמיד עם מוגבלות פיזית	ללא הפרדה מהקבוצה
					תיאום לינה בחדרים מונגשים לתלמיד עם מוגבלות פיזית	שאלה התלמיד משתייך ככל האפשר
					בחירת מקום לינה לתלמיד עם לקות שמיעה – חדר מונגש עם אמצעי התראה חזותית לחירום ואספקת ערכת עזר לשמיעה.	
					התאמת תכנים לרמות תפקוד שונות	
					קביעת סדר עדיפויות בבחירת התכנים, דילול חומר, צמצום והתאמה	
					הוספת תכנים ויעדים, כגון הכנה לחיים, היבטים חברתיים	במהלך ההכנה לקראת הטיול, במהלך הדרכה והפעילות ובסיומה
					שימוש במגוון המחשבות ועזרים במהלך ההדרכה ובעת הדגמת תופעות, נושאים ומושגים, כגון שימוש באודיו, הקראה, סיור וירטואלי, שימוש במחשב.	
					התאמה של כתבי חידה, דפי משימה וכד'	
					הנגשה חזותית של החומר, בחינת הצורך בצבעים ניגודיים, גודל גופן	
					שימוש בתת"ח (תקשורת תומכת חליפית)	
					הקראת המשימות במהלך הפעילות	

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד
אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

שם התלמיד					ההתאמה	הפעילות והדוגמאות
					התאמה לרמת קשב	
					בחירת אתרים	משך הדרכה מותאם
						בחירת מקומות, כגון אולמות מונגשים, אולמות עם מערכות הגברה ותמלול/טקסט מוקרן, מוזיאונים עם מידע חזותי, סרטים עם כתוביות, אתרי טבע וגנים נגישים.
					פעילות מים	הצוות החינוכי יוודא : - תלמידים עם מכשירים רפואיים/ אחרים – הסרת המכשיר ושמירה כנדרש. - תלמיד עם מכשיר/מעבד שמיעה שנדרש להסיר את המכשיר, מסיר אותו בבטחה, והמכשיר שמור כנדרש במקום יבש. יש להקפיד על ליווי ועל תיווך מותאם לתלמיד המשתתף בפעילות ללא המכשיר.
						כאשר אי אפשר לבחור מסלול מונגש, הצוות החינוכי יסדיר פעילויות משמעותיות ומותאמות אחרות לכלל התלמידים. הצוות החינוכי יפצל טיול ויגבש קבוצות לכל אחת מהפעילויות המוצעות. אין לבודד תלמיד מהפעילות. כלל התלמידים ישובצו בקבוצות באופן מותאם לפעילות ולמטרותיה.
					גמישות (ככל האפשר)	מתן זמן להימצאות במקום מותאם/מופרד/מעט מרוחק ליד הקבוצה ובהשגחה
						משך ההשתתפות במהלך היום יהיה על פי צרכי התלמיד ויכולתיו
					תיווך איש צוות	תיווך מותאם במהלך הפעילות תוך שמירה על כבודו של התלמיד
						עקרונות והנחיות לתכנון ולקיום פעילויות מונגשות בשלבי ההכנה, במהלכם ובסיכומם
					הדרכה עבור הצוות החינוכי הבית ספרי	היבטים והדגשים לגבי התלמיד במהלך הפעילות בהתאמה להיבטים חינוכיים ופיזיים
						ההדרכה תינתן מבעוד מועד, ולפי הצורך גם במהלך הפעילות
					הדרכה עבור נותני שירותי הדרכה מקצועית במהלך הפעילות	הדרכה על אודות ההתאמות הנדרשות המצופות במהלך הפעילות

¹³ במקרה של פיצול טיול יש למנות אחראי טיול לכל אחת מהקבוצות.

מדינת ישראל
משרד החינוך

מינהל חברה ונוער
אגף של"ח וידיעת הארץ

המינהל הפדגוגי
אגף חינוך מיוחד אגף זה"ב נגישות ואורח חיים בטוח

נספח 4 . אישור מפקח¹⁴

שם בית הספר: _____ סמל המוסד: _____ שנה"ל: _____

הריני לאשר את ההנגשות אשר הומלצו בישיבת צוות בין מקצועי לתלמידי בית הספר המפורטות להלן.

שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	שם התלמיד / ז. ו. כיתה	מועד הפעילות	סוג ההנגשה
														אוטובוס מונגש שם התלמיד
														נגישון
														סייע/ליווי לתלמיד ללא סייע
														תוספת שעות ליווי לתלמיד עם סיוע אישי
														סייע תגבור לכיתת חינוך מיוחד
														תרגום לשפת הסימנים
														סיוע בתשלום לינה וכלכלה עבור מלווה
														סיוע במימון הדרכה לבתי ספר לחינוך מיוחד

שם מפקח בית הספר: _____ התאריך: _____ החתימה: _____

¹⁴ יש לצרף נספח זה למסמכים אשר נשלחים לרכז במחוז. נספח זה מהווה תנאי הכרחי לאישור בקשות בית הספר